

SAMARQAND VILOYATIDA BOLALAR NOGIRONLIGI BO'YICHA STATISTIK TAHLILNING ASPEKTLARI

Pardayev Musobek O'ktamovich

Samarqand davlat tibbiyot universiteti tibbiy-profilaktika
fakulteti 2-kurs talabasi.,

Abdualolov Abdusalom Abduxalil o'g'li

Samarqand davlat tibbiyot universiteti tibbiy profilaktika
fakultetining 3-kurs talabasi.

Ismatova Umida Foziljon qizi

Samarqand ZARMED universiteti Tibbiyot fakulteti Davolash
ishi yo'nalishining ikkinchi bosqich talabasi.

Annotatsiya: Maqolada Samarqand viloyatidagi umumiy va bolalar nogironligini tahlil qilish jihatlari ko'rib chiqiladi. Nogironlikning asosiy sabablari, statistik ma'lumotlar va nogiron bolalarga ta'sir qiluvchi ijtimoiy sharoitlar muhokama qilinadi. Shuningdek, ushbu bolalar toifasi uchun qo'llab-quvvatlash va reabilitatsiya tizimlarini yaxshilashning ahamiyati ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: bolalar nogironligi, Samarqand viloyati, nogironlik sabablari, statistik ma'lumotlar, ijtimoiy sharoitlar, reabilitatsiya, qo'llab-quvvatlash.

Аннотация: В статье рассматриваются аспекты анализа общей и детской инвалидности в Самаркандской области. Обсуждаются основные причины инвалидности, статистические данные и социальные условия, влияющие на детей с ограниченными возможностями. Также подчеркивается важность улучшения систем поддержки и реабилитации для этой категории детей.

Ключевые слова: детская инвалидность, Самаркандская область, причины инвалидности, статистика, социальные условия, реабилитация, поддержка.

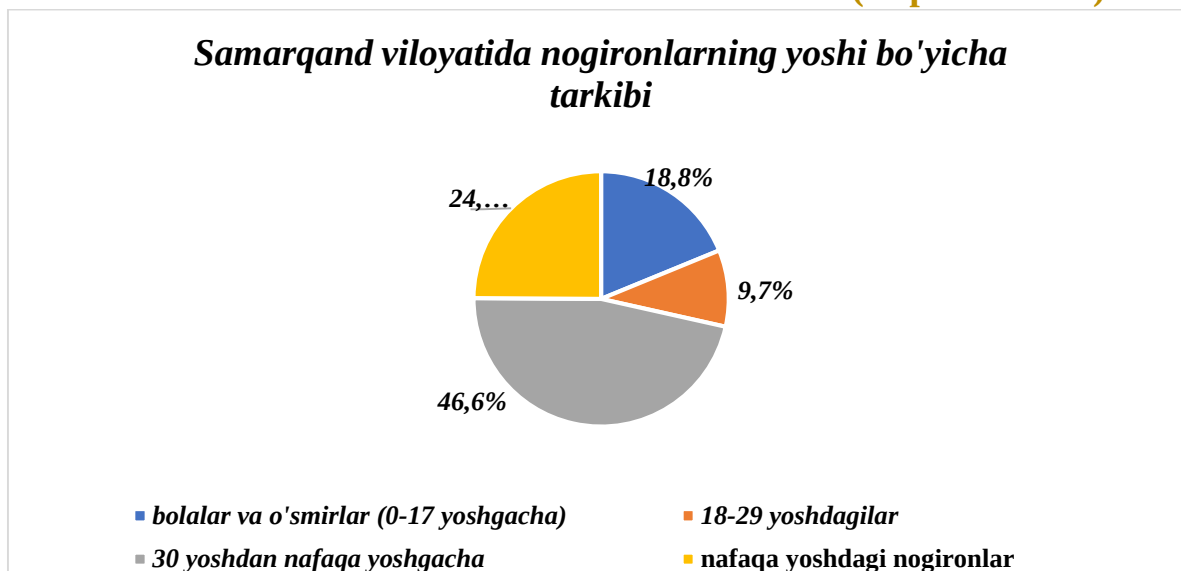
Kirish: Oxirgi yilliklarda bolalar nogironligi masalasiga ilmiy muhitda va jamiyatda tobora ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Bolalik davridagi nogironlik bolalar va ularning oilalari hayot sifatiga, shuningdek, jamiyatning ijtimoiy rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Xususan, Samarqand viloyatida, boshqa mintaqalarda bo'lgani kabi, bolalar orasida nogironlikni keltirib chiqaruvchi

omillarni chuqur tahlil qilish zarurati mavjud. Bu, bolalarning salomatligi va rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan tibbiy va ijtimoiy jihatlarni o'z ichiga oladi.

Ushbu maqolaning maqsadi - Samarqand viloyatidagi bolalar nogironligi haqidagi mavjud ma'lumotlarni tahlil qilish, asosiy sabablar va tendentsiyalarni aniqlash, shuningdek, qo'llab-quvvatlash va rehabilitatsiya tizimlarini yaxshilash bo'yicha tavsiyalarni taklif qilishdir. Ushbu yo'nalishda samarali ish olib borish uchun sohalararo yondashuv, turli mutaxassislarni jalb etish va jamiyatning faol ishtiroki zarurligini ta'kidlash muhimdir.

Materiallar va metodologiya: Samarqand viloyati bo'yicha tibbiy statistika hisobotlari va bolalar nogironligi bo'yicha Internet ma'lumotlari foydalanildi, statistik tahlil, statistik taqqoslash va umumlashtirish usullari qo'llanildi.

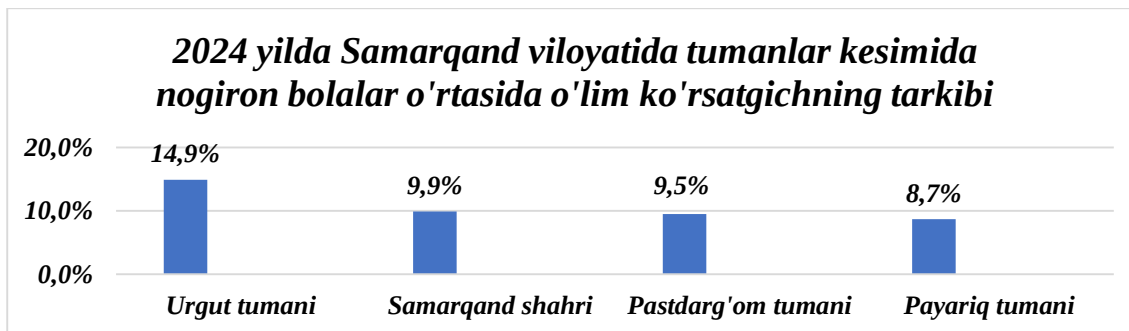
Natijalar: Bolalar nogironligi masalasi dolzarbligi sababli, nogironlik ko'rsatkichi aholi salomatligini baholashning asosiy mezonlaridan biri hisoblanadi, jumladan bolalar uchun ham. Samarqand viloyatida 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, 109 ming nogironlar mavjud, ulardan 18,8% - bu 17 yoshgacha bo'lgan bolalar va o'smirlar, 9,7% - bu 18-29 yoshdagi odamlar, 46,6% - 30 yoshdan pensiya yoshigacha bo'lgan odamlar, qolgan 24,9% - pensiya yoshidagi odamlar. Nogironlar orasida eng katta ulushni ishlashga yaroqli yoshdagi odamlar, ya'ni 30 yoshdan oshganlar tashkil etadi, bu esa, albatta, mintaqaning iqtisodiy holatiga ta'sir ko'rsatadi.[6]

Bolalar nogironligining tuzilmasini tumanlar bo'yicha o'rganayotganda, biz aniqladikki, nogiron bolalarning eng katta ulushi Urgut tumanida yashaydi - 15,7% nogiron bolalar, Pastdarg'om tumanida - 9,3%, Samarqand shahrida - 9,1%, Payariqda va Kattaqo'rg'on tumanlarida mos ravishda 7,9% va 7,7%. Agar 2023 va 2024-yillaridagi intensiv ko'rsatkichlarni taqqoslasak, 17 yoshgacha bo'lgan 10000 bola uchun bolalar nogironligi darajasining oshishini quyidagi tumanlarda kuzatish mumkin: Oqdaryo tumanida 9,8%_{oo}, Kattaqo'rg'on tumanida - 5,3%_{oo} va Urgut tumanida - 5,1%_{oo}. [6]

Bolalar nogironligining asosiy sabablari quyidagi kasalliklarlar hisoblanadi: asab tizimi kasalliklari, ruhiy kasalliklari, tug'ma anomaliyalar, ko'z kasalliklari [5]. Etakchi o'rinni tug'ma nuqsonlarda egallaydi - tug'ma son chiqishi, tug'ma lab va tanglay yorilishi (quyon labi), Daun sindromi va xromosoma kasalliklari, ko'z va quloqning tug'ma anomaliyalari, mikrosefaliya, tug'ma yurak nuqsonlari [1]. Infeksion kasalliklar [2], jarohatlar [3], ijtimoiy sabablar (ota-onalarning past ta'lim darajasi, tibbiy muassasalarga o'z vaqtida murojaat qilmaslik, ekologik omillar, stress va boshqa sabablar ham nogironlikga olib kelishi mumkin. Nogiron bolalar tug'ilishiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan omillarga kiradi: qarindoshlik nikohlari, irsiy kasalliklar, spirtli ichimliklar yoki giyohvand moddalarni iste'mol qiluvchi ota-onalar, tibbiy xatoliklar, erta turmush qurish, baxtsiz hodisa va boshqa sabablar [5].

2024 yil davomida vafot etgan nogironlar orasida nogiron bolalarning ulushi 7% ni tashkil etdi. 2024 yil davomida barcha nogiron bolalar orasida vafot etganlar eng katta ulush Urgut tumanida 14,9% ni, Samarqand shahrida 9,9% ni, Pastdarg'om tumanida 9,5% ni va Payariq tumanida 8,7% ni tashkil etdi.[6]

Xulosa va tavsiyalar: Bizning mamlakatimizda nogironlikni oldini olish va nogiron bolalar uchun tibbiy xizmatni takomillashtirish, sifatli tibbiy aralashuv va inson huquqlariga asoslangan yondashuvni talab etadi. Ushbu sohada biz quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirishni tavsiya qilamiz:

1. Yaqqol qarindoshlar orasida nikohlarni oldini olish:

- Aholi orasida sanitariya-ma'rifiy ishlarni olib borish va ushbu mavzuda muhokamalar o'tkazish.

2. Doimiy tibbiy tekshiruvlar:

- Aholi, jumladan, nikohga kirishdan oldin yoshlar orasida chuqurlashtirilgan tibbiy ko'riklarni tashkil etish.

- Barcha homilador ayollarning tug'ma anomaliyalarni oldini olish bo'yicha skriningdan o'tishini nazorat qilish.

3. Sifatli rehabilitatsiya xizmatlari:

- Nogironlar uchun mavjud rehabilitatsiya dasturlarini yaratish va rivojlantirish.

4. Tibbiy xizmatlarni moslashtirish:

- Nogironlarning ehtiyojlariga muvofiq tibbiy xizmatlarning sifatini moslashtirish va yaxshilash.

5. Innovatsion texnologiyalardan keng foydalanish:

- Tibbiy xizmatlarni yaxshilash uchun yangi texnologiyalarni joriy etish (ayniqsa, protezlash va organizm funksiyalarini monitoring qilish sohasida).

6. Xalqaro tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish:

- Tajriba va resurslar almashish uchun hamkorlik aloqalarini o'rnatish.

Ushbu chora-tadbirlar nogironlikka ega yoshlar uchun xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratishga yordam beradi, bu esa, o'z navbatida, mamlakatdagi nogironlik darajasini kamaytirishga imkon beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Б.М. Маматкулов, Г.С. Аvezова Врожденные аномалии как причина детской инвалидности (по материалам Ташкента, Узбекистан) // Наука молодых. – 2015. - № 2. – С.110-115 <https://naukamolod.rzgmu.ru/art/146>

2. Усмоналиева Д. Б., Шарипова М.А., Низомова Д. Медико-социальные аспекты детской инвалидности // Экономика и социум – 2022- №5- 2 часть. - (96) – С. 747-750

https://www.iupr.ru/_files/ugd/b06fdc_f9fc25a161f1433bb02020949eede24b.pdf?index=true

3. Назарова, С. К. Динамика детского травматизма и предупреждение ранней инвалидности в Республике Узбекистан // Молодой ученый. — 2016. — № 8 (112). — С. 417-421. — URL: <https://moluch.ru/archive/112/27311/>

4. Гафурова Д. О., Касимова Д. А., Иброхимов У. Г.(Республика Узбекистан) Проблемы детской инвалидности и факторы риска // European Research – 2016. - <https://cyberleninka.ru/article/n/problemy-detskoy-invalidnosti-i-factory-riska>

5. Абдувалиева Мумтозхон Асилбековна Основные факторы рождения и распространение детей с интеллектуальной и ментальной инвалидностью в Узбекистане. // International Journal of Education, Social Science & Humanities.- 2023. – Vol. 11. - № 6. - с.1282-1287 <https://doi.org/10.5281/zenodo.8078918>

6. Davlat statistika hisobot hujjatlari.